چهارشنبه ۳۶ ربیع الآخر سنه ۱۳۳۷ — ایکنجی سنه دوامیسی — ۲۹ کانون ثانی ۱۹۱۹ سنه نومرو ۱۰۰

آذربایجان

گوندهلك سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورك غزته‌سیدر.

تورك و اسلاملغه مفید مقاله‌لره صحیفه‌لرمز آچیقدر. درج اولنمیان اوراق اعاده ایدیلمز. درج ایدیلن مقاله‌لرك مکافاتی اداره تعیین ایدیور.

اعلان قیاتی: سطری ۳ روبله کراتله کیدن اعلانلر ایچون گذشت ایدیلیر.

آبونه شرایطی:
باکو ایچون: ۱ آیلغی ۱۸ روبله، ۲ « ۳۲ «، ۳ « ۴۵ «
غیر شهرلر ایچون: ۱ آیلغی ۲۰ روبله، ۲ « ۳۵ «، ۳ « ۵۰ «

محل اداره: باکو، وورونسوفسکی وغوبرنسکی کوچه‌لرك کنجنده ۴ نومرولی ایوده «آذربایجان» اداره‌سی. تلفون نمره ۶۰-۳۹

تك نسخه‌سی ۷۰ قپك

اعلاننامه

هیئت وکلا صدری ف. خویسکی — داخلیه ناظری نامنه جنرال مایور آغاییکوف

تدبیر گرکدر

گنجه‌ده حربی محکمه کشادی

تفلیسدن اداره‌مزه دمیریولی ایله بویله تلغراف کلمشدر

تلغراف خبرلری

برلینده تعطیل

خصوصی مخبرمزدن

صلح اطرافنده

ویلسون و بالشه‌ویکلر

تورکیه‌ده

تورکیه مجلس مبعوثانك براقیلماسنه دایر

نظارتلرده

ارمنستان حکومتنك پروتستوسی

مساعی نظارتنده

"Azərbaycan" qəzetinin 100-cü nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Çərşənbə, 29 yanvar 1919-cu il, nömrə 100

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Çaharşənbə, 26 rəbiülaxir sənə 1337. 29 kanuni-sani sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rubldədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rubldədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELANNAMƏ

İşbu yanvar ayının 18-ində Azərbaycan dəmiryolunun Ələt mövqifində [stansiyasında] trenlə [qatarla] gedən bir neçə sərxoş əşxas [şəxslər] tərəfindən beş nəfər ermənilərə dəhşətli bir zülüm ibraz edilibdir [göstərilib]. Müqəssirlər müəyyən olunmasıyçün məmurlar tərəfindən bilatəxir [təcili] icra olunmuş tədabir [tədbirlər] nəticəsində dərdəst olunan [əldə edilən] məlumatdan müqəssirlərin müsəlman olduqları bəyan olur. Bu cinayətdə müqəssir bulunan şəxslərin işləri hərbi məhkəməyə həvalə ediləcəkdir.

Azərbaycan Cümhuriyyəsi daxilində milli ədavətdən naşi [milli ədavət səbəbindən] qətl, qarət, arvadlara zülüm olunmaq və başqa bu kimi cəraimdə [cinayətlərdə] müqəssir bulunanların işləri hərbi məhkəməyə verilərək, mücrimlər [cinayətkarlar] ən şədid [şiddətli, ağır] cəzalara, hətta edam cəzasına da məhkum ediləcəklərinin bəyan olunmasını hökumət kəndi tərəfindən lazım görür.

Bu elannamə Azərbaycan Cümhuriyyəsi dəmiryol mövqiflərinin cümləsində asılıb, hər şəhər və qəryələrində [kəndlərində] elan olunmalıdır.

Heyəti-vükəla sədri F. Xoyski
Daxiliyyə naziri naminə
general-mayor Ağabəyov

TƏDBİR GƏRƏKDİR

Əql və tədbirin hökmü üstün gəldi. Əmələlər [fəhlələr] hissiyyata deyil, əqliyyata [ağıla] görə rəftar etdilər. Hökumətlə mədənçilərin mümkün edə bildikləri güzəştə razı olub tətil etmədilər. Mədənçiləri mədənin düçar olduğu müşkülatına rəğmən bu güzəştlərə getməyə bir tərəfdən əmələlərin tələbi, bir tərəfdən də Azərbaycan Hökumətinin mötədilanə və aqilanə təsiri səbəb oldu. Hökumət bu işdə göstərdi ki, əmələlərin mənafeyi, hüququ onun üçün yabançı bir şey deyildir. "Kollektivnı doqovor"u [kollektiv müqaviləni] mədənçilər qəbul etməyirdilər. Hökumət bunu müvəqqətən olsa da verdiyi əmrlə icra etdirdi. Evli, subay məsələsinin aradan qaldırılıb da, bütün əmələlərə 360 manat məvacibin artırılması üçün hökumət nümayəndə[si] və Parlaman vəkilləri səy etdilər, təsirləri oldu. Fəqət əmələlərin almış olduqları 360 manat əlavə ilə ehtiyacları rəf olunacağını [aradan qaldırılacağını] düşünmək doğru olammaz.

Daha Əmələ Konfransında əmələlər özləri deyirlərdi ki, "bu əlavə bizə deyil, dükançılaradır". Doğrudur. Məvacib ar-

tınca, dükançılar da mətahın, bilxassə ərzağın qiymətini artırırlar. Həyat yenə də bahalaşır, su yenə də körpünün o tayında qalır. Buna qarşı tədbir eyləməlidir. Bu tədbiri hökumət görməlidir. Hökumət bütün əmtəəni olmasa da, heç olmasa ərzaq üçün bir tədbir görməli, əmələ rayonlarında ucuz qiymətlə çörək satdırmağa səy eyləməlidir. Bu xüsusda hökumət, Ticarət və Sənaye Nəzarətindəki üsulsuz hərəkətlərə bir nəhayət verərək, başqa məmləkətlərlə mal dəyişdirməsi işini yoluna qoya bilməklə, bəlkə də Ukraynadan "cövhər" [kerosin] müqabilində buğda gətirə bilər. Bu yolla şəkər gətirmək dəxi mümkündür.

Eyni zamanda hökumət səy etməlidir ki, İngiltərədən bizə yeni mallar gəlsin, bazarda mətah çoxlaşsın. Mətah çoxlaşarsa, o zaman qiymətlər təbiətilə aşağı düşər.

Hökumət bu kimi tədbirlərə qətiyyən təvəssül [müraciət] etməlidir. Yoxsa bu gün növbədən götürülmüş tətil məsələsi təkrar bütün təhdidi ilə meydana çıxar. O zaman ağıl və məsləhətin göstərdiyi yollar deyil, hərəkəti-hissiyyat və ehtiyacın çox da məntiq tanımayan rəhbərliyi hakim olar.

Azərbaycan sənaət [sənaye] və ticarət həyatını hər növ intizar olunmayan [gözlənilməyən] hadisələrə qarşı mühafizə etmək hökumətin borcudur. Bu borcunu hökumət, ərzağı bollaşdırmaq yolunda tutacağı hərəkət və görəcəyi tədbirlərlə ifa edə bilər.

Oyanıq olmalı, tədbir görməlidir.

M. Ə.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

* Berlindən verilən məlumati-rəsmiyyəyə [rəsmi məlumata] nəzərən, Almaniyada Məclisi-Müəssisan intixablarında [seçkilərində] şeydemanovlar (menşeviklərdir) qalib gəlmişlərdir. Hamburqda bolşeviklər iqdamati-hərbiyyədə [hərbi təşəbbüsdə] bulunduqları üçün Hamburq idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] altında elan edilmişdir.

Berlində tətil

Berlindəki elektrik müəssisələrində olan tətil bir neçə gün şəhərdə bütün həyatı dayandırmışdır. Axşamlar şəhərin çox hissəsi qaranlıqda qalırmış. Nəhayət əmələlərin [fəhlələrin] tələbinə əməl edilərək tətil yatırılmışdır.

* Hamburqda yenidən spartaklar (bolşeviklər) işə başlamışlardır. Yanvarın 23-də axşam zamanı işsiz bolşeviklər dörd polis uçastokuna [sahəsinə] həmlə edib tüfəng və pulemyot almışlardır. Əmələ və Saldat Şurası dərhal nizamı bərpa etmək üçün təcili tədbirlər ittixaz eyləmişdir [tədbirlər görmüşdür]. Baş vağzal, hökumət qoşunları tərəfindən mühafizə edilsə də, orada bütün hərəkat kəsilmişdir. Şura əmr vermişdir ki, bütün silahlar təslim edilsin. Verməyənlər divani-hərbə [hərbi məhkəməyə] təslim ediləcəklərdir.

Xüsusi müxbirimizdən

Teymurxanşura - Mədən Sularından: Pyatiqorsk, Kislovodsk, Həsəntuki və Jeleznovodskdan alınan rəsmi xəbərlərə nəzərən, bu yerlər general Denikin qoşunları tərəfindən işğal edilmişlərdir.

Kursovka mövqifində [stansiyasında] bolşeviklərdən üç ədəd zirehli qatar alınmışdır. Aleksandrovski mövqifdə şiddətli müharibə olmuşdur. On alay qırmızı qoşun məğlub və pərişan edilmişdir. Bəzi alaylarda ancaq 20-30 adam qalmışdır. Qalanları ya qırılmış, ya qaçmışlardır. Düşmən ordusunda müdhiş aclıq vardır. Könüllü ordu tərəfinə keçmiş olan qırmızı qoşun nəfəratı [əsgərləri] yanvarın 19-da evlərinə tərəf qaçaraq yolda rast gəldikləri adamları qarət etməkdə imişlər. Onların arasında yatalaq xəstəliyi dəhşətli surətdə hökmfərmadır [hökm sürməkdədir]. Gündə bir neçə yüz adam həlak olurmuş.

Gəncədə hərbi məhkəmə güşadı

General Şıxlinskidən bir böylə teleqraf alınmışdır:

"Məlum edirəm ki, bu gündən etibarən Gəncə şəhərində Azərbaycan hərbi məhkəməsi güşad edilmişdir [açılmışdır].

Şıxlinski"

Tiflisdən idarəmizə dəmiryolu ilə böylə teleqraf gəlmişdir

Ömər Faiq əfəndi üç yoldaşı ilə 13 dekabrda Axısxada tutulub həbs edilmişdi. Qanunən müqəssir olmadıqlarından, 31 dekabrda Tiflisdən xaricə getməmək şərti ilə azad edilmişlərdi. Lakin son günlərdə Axısxa əhalisinin "tutulan başçılarımız azad edilməyincə Məclisi-Müəssisan və zemstvo [yerli özünüidarə qurumları] seçkilərinə iştirak etməyəcəklərini" bəyan eyləmələri üzərinə 19 yanvarda onları yenidən həbs edib, qatil və quldurlar olan həbsxana kameralarına qoyublar.

SÜLH ƏTRAFINDA

* Parisdə Eyfel qülləsində olan simsiz teleqraf mövqifi [stansiyası] Rusyada olan ən nüfuzlu firqələrə Mərmərə dənizindəki Prinsev cəzirəsinə [adasına] üçər nümayəndə göndərmələrini təklif eyləmişdir.

Vilson və bolşeviklər

Rusiya məsələsinə dair olan Ali Şura qətnaməsini fransız mətbuatı ciddi surətdə tənqid edir. Bəzi qəzetələr bu rəydədirlər ki, guya Vilson istəyir ki, bolşevikləri iqdamata [addımlar atmağa] vadar edib və bu nəhv [üsul] ilə bütün cahanı bolşeviklər əleyhinə hazırlasın. Bu təriqlə də [yolla da] Vilson Amerikanı Almaniya əleyhinə çevirmişdi.

* Leninə mənsub olan "Pravda" qəzetəsinin məlumatına görə, Şura Hökuməti Parisə Sülh Konfransına heyəti-mürəxxəsə [nümayəndə heyəti] göndərmək istəyir və bu heyət bütün Rusiya tərəfindən nümayəndəlik edəcəkmiş.

TÜRKİYƏDƏ

Türkiyə Məclisi-Məbusanının buraxılmasına dair

Dekabrın 21-də Türkiyə Məclisi-Məbusanının son iclası əqd edilmiş [baş tutmuş] imiş. O gün İstanbulda böyük bir ciddiyyət müşahidə olunurmuş. Deyirmişlər ki, "İttihad-Tərəqqi" firqəsinin məşhur üzvləri yeni kabinəni müdhiş surətdə tənqid edəcəklər. Əfkari-ümumiy-

yə [ictimai rəy] belə imiş ki, guya Parlaman [Əhməd] Tofiq paşa Kabinəsinə ədəmi-etimad [etimadsızlıq] göstərərək, onları iş başından düşürəcəkdir. Fəqət iş əksini göstərmişdir. İclas Xəlil bəyin təhti-sədarətində [sədrliyi altında] açılaraq, Baş vəzir tərəfindən övzaya [vəziyyətə] dair Daxiliyyə naziri [Əhməd] Rəşid [Rey] paşa bir nitq söyləmiş və əvvəlki kabinənin bütün səhvlərini qeydlə demiş ki, Türkiyəni Avropa müharibəsinə sövq edən həman kabinədir və bundan sonra da həman kabinənin iş başında durması Türkiyə üçün böyük bir fəlakət olacaqdı. Nazir əlavə edir ki, hökumət şərəfli sülh əqdi üçün ciddi tədbirlər ittixaz edir [tədbirlər görür]. Heç kim zənn etməsin ki, hökumət Türkiyəni şərəfli sülhə yetirməyə çalışmayır. Türkiyənin bu halına səbəb olanların məsuliyyətə cəlb edilmələrinə hakəza [habelə] tədbir ittixaz edilmişdir. Hal-hazırda 25 min nəfər rum, erməni və müsəlmanlar nəfiydən [sürgündən] qaytarılmış, onlara maddi müavinət edilir. Ərzaq məsələsini islah üçün ciddən səy edilir. Sabiq kabinə tərəfindən Ərzaq İdarəsinə buraxılmış olan məbləğ yerinə sərf edilməyibmiş.

Nazirin nitqindən sonra Parlaman üzvləri danışmağa müsaidə istəmişlərdir. Fəqət gözlənmədiyi halda digər bir nazir kürsiyi-xitabətə çıxaraq Məclisi-Məbusanın buraxılması barəsində Sultan həzrətlərinin iradəsini [fərmanını] oxumuşdur. Türkiyə məşrutəsinə [konstitusiyasına] görə Sultanın bizzat [şəxsən] Parlamanı bağlamağa ixtiyarı yoxdursa da, əvvəlcə məşrutə qanununun bu maddəsini ləğv eyləmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Ermənistan Hökumətinin protestosu

Ermənistan Xariciyyə naziri Tiqranyan Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə nazirinə böylə bir teleqram çəkmişdir:

“Bizə yetişən xüsusi xəbərlərə nəzərən, Azərbaycan Şurayi-vükəlası [Nazirlər Kabineti] Cavanşir və Şuşa mahallarında general-qubernatorluq təsis etməyi təhti-qərara almışdır. Hökumətimin vəkaləti ilə Ermənistanın ərazi hüququna təcavüz olan bu qərardad müqabilinə protesto edirəm.

Ermənistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri Tiqranyan”

Məsai Nəzarətində

Bakı quberniyası Fabriçni İnspektoru [Fabrik Müfəttişi] Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] məlum etmişdir ki, Nobel Qardaşları makina emalatxanası fəhlələri yanvarın 24-ü saat 2-dən işə başlamışlardır. Onlara məlum edilmişdi yanvar ayı bayram məvacibi hər yerdə yanvarın 25-dən etibarən verilməyə başlayacaqdır.

* Hökumət İdarəsi dəftərxanası müdiriyyəti Məsai Nəzarətinə xəbər vermişdir ki, Nəzarət dəftərxanası və xidmətçiləri maaş[ı] üçün istiqrazdan ötrü bilavasitə Maliyyə Nəzarətinə müraciət etməlidir.

TƏLƏBƏLƏRİMİZ HAQQINDA

Bir neçə gündür ki, şəhərimizdə tələbələr Amerikaya getməyə yazılırlar. Bu

münasibətlə bizim türk tələbələri arasında dəxi danışıq vardır. Hətta yazılanlarını da gördüm. Təbii, heç kəs deməz ki, ikmali-təhsil [təhsili davam etdirmək] üçün daha mədəni olan məmləkətlərə getməyiniz. İndi üçüncü sənəyə girir ki, tələbələrimiz məktəbsiz, darülfünunsuz [univeristetsiz] qalmışdır. Və halonki [halbuki] bu üç sənə içində bir çox tələbələrimiz məktəbi bitirərdi. Bir çoxu da onların yerinə girərdi. İndi Yevropa yolları bağlı olduğundan, əgər mümkün və münasib isə Amerikaya getmək vacibi bir şeydir. Fəqət bizi daha əhəmiyyətli və mühüm bir məsələ düşündürür. Əgər əhval, zaman, vaxt köhnə olsaydı ola bilər bu barədə danışmaq dəxi lazım gəlməyəydi. Fəqət "hal" [indiki zaman] ilə üç sənə bundan iləriki "mazi" [keçmiş] arasında böyük fərq vardır.

Üç sənə iləri Avropaya əsir bir ölkənin məhkum bir oğlu gedirdi. İndi isə müstəqil bir hökumət halında bulunuruz. Həyatımız dəyişmiş, cərəyan və tələbatı da başqa hal almışdır. Bu gün istiqlaliyyətimizi təmin etmək və onun içərisində yeni bir həyat, mədəni bir dünya yaratmaq projesi cızılmışdır.

Bu gün "Odlar diyarı" deyə böyük bir "Türk evi", ali bir "Türk ocağı", möhtəşəm bir "Türk yurdu" yapma planı çəkilmişdir. Fəqət bu bina materialları, daşları, taxtaları, dəmirləri, bütün texniki və mədəni ləvazimatı Avropada bulunur.

Yurdunu sevənlər, parlaq və mədəni istiqbal [gələcək] məfkurəsi ilə yaşayanlar qərbə qoşmalı, hərə bir "maddə" alıb geri dönməli və böyük yurd evini bəzəməlidirlər. Bu gün qərbə təhsili-elmə gedənlər müəyyən bir fikirlə, aydın bir diləklə, yüksək bir ideal ilə getməlidirlər. Bu gün Avropaya, Amerikaya gedənlər bilməlidir ki, onlar yarın üçün gedirlər. Zira "bugünkü addımlar hazırlıyor yarını" demişlər. Bunun üçün də xüsusi hazırlıq lazımdır. Avropaya getmədən mükəmməl ana dilini bilmək, milli tarix, milli ədəbiyyat, milli mədəniyyət və həyat haqqında məlumata malik olmaq lazımdır. Yoxsa alınacaq məlumatlar sonra həyatımıza tətbiq olunammazlar. Xalqımız onu anlayammaz. Qərbə gedərkən bu vaxta kimi gedənləri çağırmalı, göz önünə almalı və onlardan bir haqq-hesab istəməlidir. Bu vaxta kimi tələbələrimizin Avropadan gətirdiklərini xalqımızın və yurdumuzun "ehtiyac" ölçüsünə qoyub ölçməli, əksik və artıqlığının çarələrini bilməlidir və düşünməlidir. Vəilla [yoxsa] gözü bağlı olammaz.

İstiqlaliyyətə kimi qayıdan tələbələrimizdə çox şeylər, nöqsanlar və bəlkə həyatımız üçün "zəhərlər" gördük. İlyaslar "Alyoşa" oldular, Məhəmmədlər "Mişa" qayıtdılar, Vəlilər "Vladimir" döndülər, tələbələr evlənib gəldilər. Milli həyatla yaşamadılar. Bununla da xalqımızı "avropalılıqdan" ürkütdülər. Camaatımız maarifi yanlış anladı, tərəqqidən qaldı. Bu, daha yapılmamalıdır və yapılmamaq üçün də iləricə ehtiyatlı olmalıdır. Xüsusən bu barədə hökumət çalışmalıdır ki, Avropaya və ya Amerikaya yollanılacaq türk tələbələri əvvəla ana dilincə xüsusi hazırlıq görməlidir və ikinci, səfərləri rəsmi olmalıdır. Yoxsa yeddi sənə Amerikada qalmağa gedənləri bir də vətəndə gözləməməli, ya gələrlərsə türk xalqının həyatına bir şey tətbiq edə bilməyəcəklər, bunu nəzərdə tutmalı.

Məhəmmədzadə Mirzəbala

ŞƏKI ŞƏHƏRİ VƏ QƏZASININ

Füqərayi-kasibəsi Məclis-i Məbusanımızın istimdadını [yardımını] və hökumətimizin binagüzarlığını [sərəncamını] çar çeşmlə [dörd gözlə] gözləməkdədir!

İstədikləri nədir?

Ərzaq müşkülatının həlli, müalicə, yol, neft, geyməyə paltar və qəbirdə yatmağa kəfən!

Keçən sənələrdə Nuxa və qəzasında taxıl məhsulatı olmadığından, təbii bir aclıq hökmfərma idi [hökm sürürdü]. Bunun qarşısında bütün şəhər otuz rayona bölünüb icraiyyə komitəsinin binagüzarlığı ilə otuz ərzaq komitəsi əmələ gətirmişdi. Bu komitələr aşkar, gizlin, o yandan, bu yandan dartıb arpa, darı və buğda toplamaqla ümumi aclığın qabağını saxlamağa bir növ müvəffəq olmuşdular. Kəndlərdə də həman tədbirlər sayəsində aclıq fəlakətinin önü alınmışdı. Bu keçən 1918-ci sənə baharının ibtidasında [əvvəlində] iş, surətini dəyişib başqa bir hala düşdü. Komitələr pozuldu, Nuxa qəzası ömrü uzunu görmədiyi məhsulatı yerdən götürdü. Fəqət məhsulat həddən ziyadə olduğu bir halda, əhali acından qırılmağa başladı. Yoxsulluğun ən şiddətli günlərini yıxıla-dura keçirən Şəki əcəba nəyin səbəbinə bolluqda acından ölür? Nə üçün komitələr yenidən işə düşmədilər? Aşkar bir şeydir ki, qəyyumsuz Şəkidə komitələr məcburiyyət təhtində [altında] təşəkkül etmişdilər. İndiki Şəkidə bu məcburiyyət yoxdur. O zaman 13 min fəhlə sinfinin yaxşı-yaman təşkilatı var idi. Şimdi o təşkilat yoxdur. O zaman möhtəkirlər nəfəslərini belə çəkəmməyirdilər. Şimdi isə qılınclarının dalları da kəsir, qabaqları da. Müsri [yoluxucu] xəstəliklər dəhşətəngiz bir surətdə ac və çılpaq əhalini qırıb tökür. Füqərayi-kasibə sinfinin yeməkdə payı olmadığı kimi həkimə, dərmana da əli yetişməyir.

Nuxa böyük bir fabrik şəhəridir. Ona görə həyat və məkanca ayrıca xüsusiyyətlərə malik olduğundan, heç bir yerə bənzəməz. Bazarlarında böyük sərgilər açılıb, tam il yarımdan bəri ev əşyası, ev müxəlləfatı [ev avadanlıqları] satılmaqdadır. Küçələrdə və evlərdə satışa çıxarılmış zənanə əlbisələr [qadın paltarları] əldən-ələ keçir. Bir çox evlər, bağ-bağçalar və başqa cürə mülklər bir sənə bundan əqdəm [qabaq] füqəra əlindən çıxıbdır. Qalanları da hissə-hissə satılmaqdadır. Əvvəl görürsən pəncərə şüşələri, sonra çərçivələr, daldan qapılar, tirlər, döşəmələr çıxarılıb bazarlarda hərrac olunur. Gecənin yarısı görürsən qapını döyüb 7-8 baş ailənin yeganə hamisi Allah yoluna səndən imdad diləyir. Bu həman adamdır ki, keçmişdə əhvallı sayılırdı deyə bu gün açıqdan-açığa dilənməyi namusuna yerləşdirəmməyir. Gündüzlər dilənçi, yolçu əlindən küçələrdən keçib getmək imkanı yoxdur. Hətta evinin içərisində rahat yaşamazsan.

Bir müdhiş mənzərə daha: Görürsən üzünün dərisi sümüklərinə yapışmış, gözləri çuxura düşmüş, lüt-üryan bir insan "iskeleti" küçə divarına söykənib öskürəklə mübarizə edir. Duyursan ki, bu binəva sill [vərəm] xəstəliyinin axırıncı dəqiqələrini keçirməkdədir. Sual-cavabdan anlaşılır ki, zavallı tamam 6 aydan bəri işsiz qalan 10-12 min şəhər fəhləsi güruhundan biridir. İpək satılmadığından bütün fabrikalar yatmış, iş yoxdur. Bu

adam namuslu bir zəhmətkeş olduğundan, yay fəsli biçinə gedib ki, bəlkə ailəsi üçün çörək tədarükü edə bilsin. Fəqət taxıl əvəzində "qaraso"dan qara qızdırma gətiribdir. Fabrikin rütubətli havası və 35-40 dərəcə istiliklə zəhərlənib bişmiş bədən, söz yoxdur ki, ömründə görmədiyi biçin həyatından bundan artıq qazanc gətirəmməzdi.

Vəlhasil, bu müsibətin bu fəlakətin qabağı bir an əvvəl alınmalıdır. Əski rayon komitələri hökumət zoru ilə yenidən təşkil edilməlidir. Bu komitələrə hökumət sandığından böyük bir məbləğ müavinət təriqi ilə [yoluyla] təcili olaraq buraxılmalıdır. Şəhərin bir çox yerlərində işsizlər, əlsiz-ayaqsızlar üçün məccani [pulsuz] aşxanalar açdırmalıdır. Müalicə üçün lazım olan tədbirləri bir an əvvəl etməlidir. İki-üç ay bundan əqdəm Şəkiyə bez, ağ vədi verib də, ta indiyə kimi vədinə əməl etməyən idarə təcili surətdə borcunu əda etməlidir [qaytarmalıdır]. Cavan Parlamanımız və hökumətimiz fürsəti fövtə verməyib, milli borclarını tez bir zaman içərisində əda edəcəklərinə əminiz.

Parlaman üzvlərindən
Abdulla Əfəndizadə

QAFQAZ FİTNƏÇİLƏRİ

Günü-gündən, peydərpey [bir-birinin ardınca], bica yerə tökülüb Qafqazın bərbad edilmiş köylərini, ucsuz-bucaqsız düzlərini, yüksək dağ və təpələrini, enilməz dərələrini əlvan edən islam qanları və kənd məskənlərində sükunətə imkan bula bilməyib vəhşi surətdə biyabanlarda yaşamağa məcbur olan islam balaları haqqında vürud edən [gəlib çatan] xəbərlərin biri o birisindən əsəfanə [kədərli] olduğunu görürüz. Bunu gördükdə, buna əlac nə ola biləcəyini düşünməyən içimizdə bir fərd bulunammaz. Fəqət hər kəs kəndi düşüncəsini kəndi məlumat və əqidəsinə müvafiq etdiyindən, bizim tədbirimiz haqqında biri o birinə müvafiq olmayır. Hətta ki, hər bir əllərindən gələni rəva görən qonşularımız öz işlərinin rəvacı xatirinə bizi işdən qafil buraxmaq yolunda heç bir hiləbazlıq və yalandan belə çəkinməyirlər.

Ermənilərin kəndilərinə bir padişahlıq təşkili üçün müəyyən bir planları olub, hər hərəkətləri işbu planı başa gətirmək üçün yapıldığı cümləmizə aşkar olsa gərək. 35 sənə bundan müqəddəm [əvvəl] məzkur [deyilən] məram üzrə Türkiyə iğtişaşına şüru edib [başlayıb] "türklər erməni millətinə olmazın əziyyətlər yapır və bu əziyyətlərə artıq davam gətirə bilmədiklərindən iğtişaş zühur edir" deyə Avropa millət və dövlətlərinin hüsn-təvəccöhlərinə nail olmaq arzusu ilə yapdıkları iğtişaşa davam etdilər. Həqiqətihal isə ermənilər Türkiyədə sahib olduqları ixtiyaratı Avropanın ən mədəni məmləkətlərində görməmişlərdir. Rusiya dövlətinin Balkan-slavyan millətləri təvəssütü [vasitəçiliyi] ilə İstanbulu qazanmaq ümidindən məyus qaldıqları halda erməni məsələsinə rücu etməsindən [üz tutmasından] istifadə etmək üzrə ermənilər Türkiyə hüdudunda bacardıqları hərəkətdən bir gün belə fariğ olmadılar [əl çəkmədilər]. Bu arzu sayəsində "Daşnaksutyun" firqəsi meydana çıxdı. İşbu firqənin ə'malı [fəaliyyəti] vəsilənin iyi-kötü-

lüyünü nəzərə almayaraq, erməni qayəsinə xidmətdə bulunub erməni sultası təşkili üçündür.

Son aləmşümul [bütün dünyanı əhatə edən] Avropa müharibəsi bidayətində [başlanğıcında] Rusiya dövlətinə yardım vəd edib müharibə bitdikdə Türkiyə Ermənistanında erməni dövləti təşkil ediləcəyinə dair Vorontsov vasitəsilə Rusiya dövləti nümayəndələrinin vədələrini dərdəst [əldə] etdilər. Vədələr verildi, fəqət Türkiyə Ermənistanında əksər əhali türk və islam olduğu halda, iki cift bir tək erməniyə padişahlıq verilə bilməz deyəcəklərini mülahizə ilə islam əhalisinə nələr yapıldısa, bunların cümləsinə səbəb ermənilər oldular. Qars, Ərdahandan başlayaraq Həsənqala, Ərzurum, Məməxatun, daha o yanına varınca olmazın iftiraları islam əhali əleyhinə yapıb, rus əsgəri türkləri tələf etmələrinə səbəb olmaqla iktifa [kifayət] etməyib, rus əsgərləri ricəti [geri qayıtması] əsnasında qırğından dala qalan türkləri, kəndiləri zalimanə, vəhşiyanə bir surətdə tələf etdikləri də məlum. Bundan başqa, Batum və Trabzon vilayətlərində islama etdikləri zülümlər də aşkardır.

Avropa məmləkətlərində məxsus[i] şəxslərdən heyət təşkil olunub, bunların hüququ müdafiə edilməyinə bir deyəcəyimiz yox. Yaşamaq və istiqlaliyyət qazanmaq amalında bulunan bir millət üçün burası ən vacib bir əməldir. Fəqət burasında da yapdıqları iftiralar, rəzil hərəkətlərin cüməsi qəbih [nalayiq] bir üsulda yürüdülməsini yalnız bir Daşnak partiyası kəndinə rəva görə bilər. Bu anadək gözümüzün önündə ermənilərdən gördüyümüz rəzalətlər sonunda heç bir şeyə təəccüb edəmməz isək, bunların yapdıqlarına aldanmağımız eyi bir nəticə hasil edə bilməz. Qafqazda iğtişaş salmaq arzularına qarşı durmaz isək, sonunda peşman oluruz. Şu yolda var qüvvəmizlə cidd-cəhd etməliyiz və gözü açıq bulunmaq bizlərə ən vacib bir işdir.

Erməni-gürcü müharibəsinin səbəbi Qafqaz məmləkətinə bir qarışıqlıq salıb rusların Qafqazı yenidən istilasına bais olmaq məramıdır. Ermənilərin böylə bir xahişlərindən məram ruslar üçün eyilik deyil, kəndi işləri rəvacına yardım etməkdir. Onlar ruslara eyilik istəsələrdi, Qars, Ərdahan və Novo-Bayəzid nahiyələrində tamam rus köylərini pamal edib [tapdalayıb] məzlum əhalini sərgərdan buraxmazdılar. Ruslar təkrar Qafqazı zəbt edərlərsə, bütün məmləkəti hərc-mərclik tutar və erməni işləri kəndilərinin istədikləri kimi yürür. Azca da olsa diqqət edər və ətrafımızda icra edilən hərəkətləri cümləsinə eyicə nəzər eylərsək, görəriz ki, məmləkətimiz dərununda [içində] yapılan iğtişaşın cümləsinə bais ermənilərdir. Şaumyanlar, Andraniklər və Saakyanların islam məmləkətində yapdıkları iğtişaş islam əhalini tələf etmək məqsədilə yapılır. Yoxsa bolşevizim və ya sosializm nə üçün erməni burjuylarını da başqaları kimi nə öldürür və nə də onlara toxunur?

Məhəmməd

BATUM OBLASTI VƏ GÜRCÜLƏR HAQQINDA

Son zamanlarda makina kimi işləyən gürcü propaqandası nəhayət Batum ob-

lastında tərəfdarlar buldu. Başda məlum Sancaqbəyzadə Abaşidze hafiz Məhəmmədtağı bəy olduğu halda, bu propaqanda makinası Acar sularının qüvveyi-təzyiqiyyə və təcyiriyyəsi [təzyiq və axışının gücü] ilə gözəl dönməkdə, gurultusu və patırtısı ilə Tiflisdəki sosialist emalatxana və fabrikalarının hirsi və rəqabətlərini artdırıb iqaz [xəbərdarlıq] etməkdədir.

"Qurani-Kərim"i su kimi əzbər bilən hafiz Məhəmmədtağı bəyin keçənlərdə qan qardaşı Noy Jordanyaya mütəvəccihən [üz tutaraq] sol gözünü yalnız bir qıpırdatmaqla bir şeyə daha müvəffəq oldu. Noy Jordanya imzası ilə bütün Acara və gürcü islamlarına bir "dekret" yazıb uzatdı. Gürcüstandan axın-axın gələn paralar alış-verişi qızdırmaqda, bu təzə cümhuriyyətin Batumdakı müştəriləri çoxalmaqdadır. Biz bu qeyrətli mücahidlər arasında bir də kəndisinə Xəmşizadə Həsən Təhsin deyə adlandıran bir qəzetəçini də gördük. Bu qəzetəçinin bir tərəfi türkcə, digər tərəfi gürcücə "İslam Gürcüstanı" ünvanı ilə bir qəzetəsi vardır. Qəzetənin məsləki əsasını Məhəmməd bəy birinci nömrəsində göstərdikdən sonra, Həsən Təhsin əfəndi digər nömrələrdə Məhəmməd bəy ahəngini nəğmələri ilə çalır. Cənabi-haqq qeyrət və fəaliyyətlərini artırsın.

Tühaf [qəribə] və həqiqətən pək qərib bir keyfiyyətdir ki, bu Məhəmməd bəy deyə, gərək gürcülər və gərəksə islamlar arasında bəllənmiş olan zat bizzat kəndi milləti arasında kəndi nüfuz və səlahiyyətini ölçə bilmişmidir? Əgər bunu ölçmüş və bilmişsə, bu qədər macəraculuq [macərapərəstlik] etməsi və şəxsiyyətini göstərmək üçün bu dərəcə xülyapərvər olmasını nə ilə təfsir və ya təvil etməli [izah etməli]? Məhəmməd bəy kimlərə istinad edir və ya kimlər onun tərəfdarlığını mühafizə edir? İştə, anlayammadığım cəhət budur. Bu adam bütün əməl və fikirləri ilə kəndi mənsub olduğu milləti arasında rəğbət bulmadı. O, xəyalatı ilə uçarkən məslək və fikri ilə keçən illərdə məğlub oldu. Məhəmməd bəy üçün firqəçi olaraq məhdud bir dairədə çalışmaqdan başqa bir şey qalmamışdır. Heç olmazsa bunu bilməlidir. Fəqət nə edərsən ki, cahilliyi bunu anlamağa müsaidə etməyir və qardaşı Arslan bəyi Gürcüstanın müxəyyəl [xəyali] bir miralaylığına təfvizi [təyin etməsi] və əmisinin oğlunu da islam Gürcüstanının xəfiyyə məmurluğuna təyin edərək gurultusu ilə hər kəsi təciz edir [rahatsız edir, qıcıqlandırır]. Məsələn Arslan bəy Azərbaycan Hökumətinin Batum konsulu və çox illərdən bəri Batumda camaat xadimliyi ilə tanılmış və həlim bir zat olan doktor Mahmud bəy Əfəndiyevə gürcü qəzetəsi ilə o qədər adi təhdidnamələr yazır ki, bir adamın qələmindən nasıl çıxdığına heyrət edərsiniz.

Sonra bizzat məni Məhəmməd bəyin əmisinin oğlu olan Süleyman bəy Rioni ilə Tiflis arasında vaqonda tövqif [həbs] etdirir. Səbəbi-tövqif isə Gürcüstan üçün guya müzirr [zərərli] bir adam olmaqlığım imiş.

Bütün bu əhval, şübhə yox ki, gürcülərin təhrikat və təşviqatı ilə olur. Batum oblastına gürcülər sahib olmaq üçün naməşru vəsaitə [qeyri-qanuni vasitələrə] dəxi müraciət etdilər və edirlər. Fəqət təəssüflər olsun ki, Məhəmməd bəy və Aba-

şidzelərin yayqara və təsirat[ıy]la olan bu əhvala qarşı acaralılar kamilən kar və kordurlar. Bir az şəxsi olmaqla bərabər şunu da zikr edəyim ki, son zamanlarda xalq Batum oblastı naminə Sülhi-Ümumi Konfransına məni intixab etmək [seçmək] istəyərək Məhəmməd bəyə bir rəy [səs] belə verməmişlərdi. Bütün intixabatla bərabər, hər günkü əhval da böylədir. Amma gürcülər macəracu [macrəpərəst] bir adam vasitəsilə girişdikləri işlərdən bizzat acarlıların qonşuluq hörmət və məhəbbəti[ni] də itirəcəklərini mən düşündükcə, mütəfəkkir və şayani-hörmət gürcülərə qarşı qorxmaqda və sonraki sərzənişləri boş bir mahiyyətdə qalacağını şimdidən təyəqqün etməkdəyəm [şübhəsiz bilməkdəyəm].

Əhməd Həmdi Qaraağazadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Şimali Qafqazya Hökuməti üzvlərindən Pşemaxo Kotsev, Hərbiyyə naziri Nuhbəy Tarkovski, Ticarət və Sənaye vəziri Bahadır Mallaçıxan təcili qatarla Teymurxanşuradan Bakıya varid olmuşlardır [gəlmişlər].

Əhalinin nəzəri-diqqətinə

Üçüncü uçastok komitəsi, Səhiyyə şöbəsi naziri [müfəttişi] üçüncü uçastok əhalisinə elan edir ki, uçastokun füqəra ünsürünə məccani [pulsuz] surətdə tibbi müavinətdə [yardımda] bulunmaq üçün arvad həkimi Ter-Qriqoryan təyin edilmişdir. Məzkurə [adı çəkilən qadın] Kolyubakinski küçədə, 39 nömrəli evdə yaşayır. Telefon nömrəsi 5-80-dir. Bu həkimdən istifadə etmək istəyənlər Suraxanı küçəsində vaqe 78 nömrəli evdə komitəyə müraciət etməlidirlər.

* Bu gün saat birdə, Azərbaycan Məclisi-Məbusanı imarətində “Müsavat”ın Məclisi-Məbusan fraksiyasının iclası olacaqdır. Bütün üzvlərin gəlmələri rica olunur.

Binəqədidə leksiya

Şənbə günü fevral ayının birində Binəqədidə, “Narodnı dom”da [Xalq evində] axşam saat üçdə Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” tərəfindən əhvali-hazirəyə [mövcud vəziyyət] dair leksiya (mühazirə) oxunacaqdır. Ümum fəhlə və kəndli yoldaşların mühazirədə hazır olmaları rica və arzu olunur.

Tağıyev fabrikasında

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü yanvar ayının 30-unda Tağıyev fabrikasında, məktəb binasında axşam saat üçdə Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” tərəfindən əhvali-hazirəyə dair leksiya (mühazirə) oxunacaqdır. Ümum fəhlə və kəndli yoldaşların mühazirədə hazır olmaları rica və arzu olunur.

* Cümə günü, kanuni-saninin [yanvarın] 31-ində saat 4 radələrində Birinci Realnı məktəbində İttifaqi-mütəallimi-nin [Tələbələr İttifaqının] təftiş heyəti tərəfindən təcili ümumi iclası təyin olunur. Baxılacaq məsələlər:

1) Təftiş heyətinin izahatı;
2) İcraiyyə komitəsinə intixab [seçki];
3) və qeyri cari məsələlər.

* Cümə günü saat 11 radələrində, "Səadət" mədrəsəsində Qafqaziya müsəlman mütəallimlərinin mərkəzi komitə və fondunun iclası vüqu bulacağından, arxadaşlardan rica olunur vəqti-məzkurədə [deyilən vaxtda] fövqəlzikr [yuxarıda adı çəkilən] məktəbə təşrif gətirsinlər.

Bələdiyyə İdarəsində

Bələdiyyə İdarəsi Bakı quberniyası qubernatorunun müraciətinə cavab olaraq bir kağız göndərib məlum etmişdir ki, şəhər və qəza əxzi-əsgər [hərbi çağırış] şöbələri güşad etmək [açmaq] sabit qanun maddələri mövcibincə [əsasında] məhəlli [yerli] qəza qaimməqamı və bəylər idarələri rəisi sədarəti ilə fəaliyyətdə bulunur. Yeni qanun layihəsi sadir olmayınca [çıxmamış] əxzi-əsgər şöbəsi güşad etmək vəzifəsini üzərimizə götürə bilməriz. Əlavə şöbə dəftərxanası və xidmətçiləri barəsində də heç bir şey məlum deyildir.

Dərmanxana xidmətçiləri tətilinə dair

Kəsbkarlar İttifaqı, Bələdiyyə İdarəsinin müsri [yoluxucu] xəstəliklərlə mübarizə edən komisyonuna bir kağız göndərib məlum etmişdir ki, şəhərdə müsri xəstəliklər gündən-günə kəsbi-şiddət etməkdədir [artmaqdadır]. Dərmanxana xidmətçilərinin tətili isə əhalidən ötrü ziyadəsinə fəna təsirlər bəxş edir. Binaənileyh [ona görə], hökumətə müraciətən təklif ediriz ki, üç günədək xüsusi dərmanxanalar həcz [müsadirə] edilərək fəaliyyətə başlasınlar və bütün fəhlələrin təkliflərinə əməl edilməlidir. Əks surətdə ümumi və yaxud xüsusi tətil elan ediləcəkdir. Bunu da əlavə ediriz ki, "Ermans" dərmanxanası müdiriyyəti bütün təklifləri qəbul etdiyindən, ora xidmətçiləri işə başlamışlardır.

"Nasosnı" mövqifi ilə telefon müxabiratı

Daxiliyyə Nəzarəti Bakı Telefon Cəmiyyəti "Bierinq"ə müraciətən "Nasosnı" mövqifi [stansiyası] ilə telefon müxabiratı [əlaqəsi] kəsilməsinə dair məlumat istəmişdi. Telefon cəmiyyəti xəbər veribdir ki, telefon xətti sentyabr hadisatında qət edilmişdi [kəsilmişdi]. Hal-hazırda isə müxabirat təcdid [bərpa] edilmişdir.

Hökumətin bəyannaməsi

Fəhlə Konfransının son iclasında mədənçilərlə fəhlələr arasında saziş əmələ gətirmək üçün Azərbaycan Hökuməti Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] nümayəndəsi hökumət namından [adından] böylə bir dekret oxumuşdur:

1) 1917 sənəsi oktyabrın ikisində Əmələ, saldat və matros şurasının icraiyyə komitəsi tərəfindən verilən müştərək müqavilənin (Kollektivni doqovor) fəhlələrin və xidmətçilərin iqtisadi əhvalına dəxli olan hissəsi bir ay müddətinə bütün-bütünə qəbul olunur.

2) Müştərək müqavilənamənin hüquqi qismi işə qəbul edilmək və kənar olunmaq maddəsindən başqa böyləcə qalır. Zaqafqaziya oblast komitəsinin 1917 sənəsi oktyabrın 13-ündə verdiyi qətnamə ləğv edilir. Fəhlələrin və qulluqçuların işə qəbul edilib kənar olunmaları ancaq iş sahibinin ixtiyarında qalır. Hökumət iş sahibinin bu ixtiyara malik olmasını aşağıdakı maddələri təmin etməyi la-

zım gördüyündən etiraf edir:

a) İşə qəbul edilən zaman müsavi şərait [bərabər şərtlər] üzrə Professionalnı (Həmkarlar) İttifaqı üzvünə tərcih verilir.

b) Fabrika-zavod üzvlərinin ələlümum fəhlə müəssisələri nümayəndələri tərəfindən konfransa intixab olunanların [seçilənlərin] qeyri ittifaqlarda kənar edilmələri hər iki tərəfin bərabər nümayəndəsi əsası ilə ancaq Məsai Nəzarəti nəzdində olan xüsusi müşavirə məclisi ilə olmalıdır.

c) Bir çox adamların işdən kənar edilmələri və ştatın azalması (eyni zamanda 10 nəfərdən yuxarı) yenə də ancaq Məsai Nəzarətinin nəzdində olan xüsusi müşavirə qərarı ilə olmalıdır.

d) Hökumət tərəfindən təsvib [təsdiq] edilmiş siyasi bir firqəyə və ya bir təşkilata mənsub olan şəxsi işdən kənar etmək olmaz.

3) Fəhlə müəssisələrinin komitələri fəhlələrin hüququnu mühafizə etmək ixtiyarına malik, qanuni təşkilat hesab olunurlar. Lakin bu komitələr müəssisələrin xozyastvenni və administrasiya [təsərrüfat və inzibati] işlərinə qarışmamalıdır.

4) 1917 sənəsi oktyabrın 20-sində baxılan təzə müştərək müqavilənamə bir ayın müddətinə icraya qoyulmalıdır. Hərgah bu müddət ərzində tərəfeyn [hər iki tərəf] arasında saziş hüsula gəlməsə, ixtilaflı maddələr qəti surətdə baxılmaq üçün həkəm [arbitr] orqanına veriləcəkdir. Bu orqan da Məsai Nəzarətinin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə təşkil edilib və bunun qərarı hər iki tərəf üçün məcburi olacaqdır.

5) Mart və sentyabr hadisələri hesabları məsələsinə gəldikdə, hökumət lazım bilir göstərsin ki, bu hadisələr bilaşübhə [şübhəsiz] təbii bir sifəti haiz idi [təbii hadisə xüsusiyyəti daşıyırdı]. Buna görə heç bir kəs bu hadisələrdən ötrü məsuliyyətli hesab olunmaz. Bununla bərabər, neft mədənçilərinin ümumi şurası tərəfindən mart və sentyabr ayındakı qaçqınlara məvacib vermək şəraitinin [şərtlərinin] qəbul olunması müəssisə sahiblərinin öz xahişləri ilə olduğundan, müəssisə sahibləri üçün məcburidir.

6) Avqust ayı ibtidasında [əvvəlində] verilən avans, məvacibdən çıxılmamalıdır. Bu avans[ı] çıxan hər bir müəssisə, həman müəssisədə işləyən əmələ və xidmətçilərə həman avansı qaytarmağa və vaxtlı-vaxtında avans almayanlara da həman avansı verməyə məcburdur. Qəti surətdə hesab alıb müəssisələrdən çıxan əmələ və xidmətçilər bu avansı 1919 sənəsi martın 1-inə qədər iddia etsələr ala biləcəklərdir.

7) Sentrokaspi və icraiyyə komitəsinin müvəqqət diktatoriyasının qətnaməsinə müvafiq məvacib tərifəsi hesabına verilən avans 1918 sənəsi sentyabrın 15-inə qədər diktatura tərifələrinə görə verilməlidir.

8) 6-cı və 7-ci maddələr üzrə avansların və müvəqqət diktatura tərifələrinin verilməsi maliyyə əhvalı yaxşı olmadığına görə, bu il fevralın 15-indən başlamış, üç ayın müddətinə müsavi [bərabər] hissələr[lə] verilməlidir.

9) Bakıda olan hökumətlər binagüzarlığı ilə yerlərini tərk etmiş əmələ və xidmətçilərlə, müəssisə idarəsi tərəfindən kənar edilən əmələ və xidmətçilər

misalı qəti hesab görülməlidir. Bu adamlar öz yerlərinə dübarə qəbul olmağı tələb edə bilməzlər. Lakin müsavi şərait üzrə işə qəbul olan zaman bunlara tərcih verməlidir.

10) Məvaciblərin artması əsası ilə neft mədənçilərinin 1919 sənəsi yanvarın 24-də vaqe olan ümumi iclasının qərardadı qəbul olunub, bu il yanvarın 1-ində evli-subay təfavütü olmayaraq əmələ və xidmətçilərə 360 manat verilir. Şagirdlər üçün və 17-sindən az olanlara ayda 180 manat verilir.

11) Müştərək müqavilənamənin baxılması və əqd olunması [imzalanması] müddətinə qədər hökumət burada göstərilən əsaslar üzərinə fəhlələrin hüququnu və mənafeyini möhkəm bir surətdə gözləyəcəkdir.

Hökumətin bu dekreti konfransın işinə hüsn-təsir etmişdir [müsbət təsir göstərmişdir].

TAĞIYEV FABRİKASINDA

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü yanvarın 23-də Tağıyev fabrikasında Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi "Müsavat" tərəfindən əhvali-hazirəyə dair və Azərbaycanın bugünkü vəziyyəti haqqında Piri Mürsəlzadə mühazirə (leksiya) oxudu. Mühazirəçi əvvəlcə axırkı bir sənə müddətində Qafqaziya müsəlmanlarının və ələlxüsus Azərbaycan türklərinin keçirtdikləri dəhşətli günləri və olduqca ağır və həyəcanlı siyasi vəziyyətindən məlumat verərək Azərbaycan istiqlaliyyətinin elan edilməsi və onun tarixindən bəhs etdi.

Bədəhu [sonra] Mürsəlzadə cənabları Avropa müharibəsi və onun nəticələri barəsində danışıb sülh məclisinin bu günlərdə açıldığını və Azərbaycan Cümhuriyyətinin dəxi oraya vəkillər göndərdiyini bəyan edib, ümum Azərbaycan türklərini sinif, silk və firqə ayırmadan, vahid bir qüvvə ilə onun müdafiə və mühafizəsinə dəvət etti. İslamiyyətin əsası ədalət və füqərayi-kasibə tərəfdarı olub, istibdadla daima çarpışmasını bir çox dəlillərlə isbat edərək mühazirəçi Azərbaycan Cümhuriyyətində bu əsasın paydar [olmasının] və möhkəmləşməsinin lüzumundan bəhslə, indiki Azərbaycan Hökumətini və əhalisini buna dəvət etdi və "Yaşasın haqq tərəfdarı və ədalət bayrağı qaldıran Azərbaycan!" dedi və böyük alqışlara nail oldu.

Mühazirəsinin axırında Piri əfəndi Azərbaycan-türk əmələləri ilə qeyri millət əmələləri münasibatı xüsusunda məlumat verib bu vaxtadək ümum müsəlman fəhlələri tərəfindən qeyri-müsəlman fəhlə yoldaşlara heç bir cəhətdən təcavüz və mümaniət [maneçilik] müşahidə edilmədiyini və biləks [əksinə] müsəlman fəhlələrinin nə qədər əziyyət və zəhmətlərə düçar olduqlarını dərmiyan etdi [meydana qoydu]. Hər millətin hüquq və ixtiyaratı təmin edildiyi və istiqlaliyyəti uğrunda səy olunduğu halda, müsəlmanların hüquqdan məhrum edilməsinə və onların istiqlaliyyətinə hər tərəfdən hücum və təcavüz edildiyi hərəkat və təşəbbüslərə öz təəccübünü izharla [bildirməklə], axırda mühazirəçi Azərbaycan istiqlalının bu son zamanlar böyük və olduqca haqsız təcavüzlərə hədəf olduğu-

nu məlum edərək, əmələləri böyük tələfat və qurbanlarla nail olduqları azadəlik töhfəsinin yenidən qaib olma[ma]sına və bununla bir taqım əxlaqsız ədnalara [alçaqlara] qul olmamağa dəvət etdi. Azərbaycan türklərinin heç kəsi özünə qul etməz və qeyriləri dəxi özünə qul etmək xəyalında olmadığını və fəqət azadə və müstəqil olaraq ancaq yaşamaq istədiklərini bəyanla "Var olsun azadəlik!" dedi.

Mühazirədən sonra əmələlərdən bir neçə natiqlər Azərbaycan istiqlaliyyəti haqqında söyləyib, onun müdafiəsi uğrunda hər bir fədakarlığa hazır olduqlarını bildirdilər və mühaziräçi əfəndiyə müraciətən, bundan sonra dəxi onları yada salıb mühazirə oxumasını rica ettilər.

Axırda Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi "Müsavat"ın fabrikada qapanmış olduğu şöbəsinin yenidən açılması təklifi üzrə əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə şöbə açılması qəbul və heyəti-rəyasətə [rəyasət heyətinə] zeyldəki [aşağıdakı] şəxslər intixab edildilər [seçildilər]: Səfər - sədr, Salman müavini-sədr, katib Mahmud Şövkət, üzvlər Əli Lənkəranlı, Hacıbaba, Sadiq Nəcəfov, Məhəmmədhüseyn Axundov, Abbasəli və Rüstəm Qalalı.

Məclisin axırında əmələlər tərəfindən Ümumi Sülh Konfransına və cahan demokratiyasına teleqraf çəkilməsi təklifini qəbul edib və bu yaxınlarda Bakı müsəlman fəhlələri konfransı dəvət edilməsini mərkəzi komitədən rica etdiklərini şöbə üzvlərinə bildirdilər və məclis xitam buldu.

P[iri] M[ürsəlzadə]

BEZ FƏQƏRƏSİ

Ərzaq naziri vəkili Yusifəli Əliyev cənabları tərəfindən bez fəqərəsi [məsələsi] barəsində ciddi surətdə təhqiqat yapılması haqqında o cənaba izhari-təşəkkür etməklə bərabər, ehtikarçı [möhtəkir] ilə ehtikarçılar şəriki olan rüşvətxorlara lənət oxuyuram. Çünki bu qədər bezlərin və başqa ərzağın əksəri ehtikarçılara rüşvətxorlar vasitəsilə buraxılır. Bu fəqərəni zənnimcə bir kimsə inkar edəmməz. Ən birinci əlac rüşvətxorları iş başından kənar etməli. Vəkil cənabları "Azərbaycan" qəzetəsinin 97-ci nömrəsində dərcən adlarına manufaktur alınan əşxasın [şəxslərin] sırasında bir də "Bakı qazısı üçün Ağaqədirova buraxılıb üç min arşın" cümləsini qeyd etmişdilər. Bu barədə istəyirəm vəkil cənablarına müxtəsər bir tövzihat [açıqlama] verim.

Məlumunuzdur ki, keçən aylarda istər şəhərdə, istər kəndlərdə naxoşluqdan vəfat edənlərin ədədi həddən ziyadə idi. Füqəranın əksəri kəfənsiz, bəziləri öz libasları ilə, bəziləri meşok və kisələr parçaları ilə təkfin edilirdi [kəfənlənirdi]. Böylə bir vaxtlarda kəndlərdən və ya şəhərdən müttəsil [davamlı] ah-nalə ilə gəlib qəzavətxanada [Qazilik idarəsində] əhvalatı zikr edirdilər. Bunun üçün bir əlac aramaqda qazıdan köməklik istəyirdilər. Bir neçə dəfə mən bunların halına diqqət edib, şəhadətnamələrini də bez almaq xüsusunda təsdiq etmişəm. O cümlədən birisi də Ağaqədirov gəlib deyib ki, Bakıda məşhur İran taciri Hacı Müseyib Həsənov cənabları füqəra əmvatına [ölülərinə] məccani [pulsız] paylamaq üçün mən Ağaqədirova filan qədər pul bura-

xıb ki, bez alsın, onun şəhadətnaməsini təsdiq edəsiniz. Mən dəxi füqəraya məccani paylamaq fəqərəsini eşitdikdə, kamali-məmnuniyyət ilə Ağaqədirov gətirdiyi şəhadətnaməni təsdiq edib, fabrika vəkilindən təvəqqe etmişəm ki, bu işə əncam versin. Sonra ancaq bunu eşitmişəm ki, Hacı Müseyib və Ağaqədirov füqəra meyitləri üçün bez verirlər vəssalam. Amma Bakı qazısının nə ölüsünə və nə dirisinə belə bir arşın da olsa bez verilməyibdir. Ərzaq naziri vəkili cənablarından təvəqqe edirəm ki, ciddi təhqiqat yapdıqdan sonra "Bakı qazısı üçün Ağaqədirova buraxılıb üç min arşın" cümləsini təshih etdirsin.

Bakı qazısı
Axund Əbdürrəhim Hadizadə

AZƏRBAYCANDA

Üçdaş dəyirmanı

Qarabucaq kəndinin əhli, Əziz Lətif oğlu, dəyirmanda dən çəkərkən dekabrın 22-də gecə saat 11-də xaxollar gəlib onu öldürürlər.

Lənkəran

Kanuni-saninin [yanvarın] 22-də Hüseynəli Rzaəli oğlu bazara gəlib Şahab Molla İsgəndər oğlunun dükanında əyləşərkən, erməni saldatları bunu əhatə edib güllə atmağa başlamışlar. Bazarda olan güllə səsini eşidən ürəyi vahiməli müsəlman camaatı dükanlarını açıq qoyub qaçmağa üz qoyurlar. Hüseynəli bir tövr ilə bunlardan xilas olub qaçmışdır. Erməni saldatlarının bu tövr fəcianə [faciəli] işləri və gecələr müsəlman məhəlləsində oğurluq etmələri hələ davam etməkdədir.

Teymur bəy Bayraməlibəyli

Zaqataladan

Xüsusi müxbirimizdən:

Ta avqust ayının ibtidalarında [əvvəllərində] zühur edib də hələ bütün mənası ilə hökmfərma olan [hökm sürən] əmrazisariyyənin [yoluxucu xəstəliklərin] ən dəhşətlilərindənədd [hesab] olunan tif və ispanka xəstəlikləri Zaqatala kəndlilərinə böyük ziyanlar vurmaqdadır.

İndiyə qədər Zaqatala əhalisinə bir arşın da olsun manufaktura malı verilməmişdir. Doğrudur, Ticarət və Sənaye Nəzarətindən 50 min arşın bez verilmişsə də, bundan ancaq 23 mini kooperativ dükanlarına çatıb, mütəbaqisi [qalanı] isə vəkillər tərəfindən satılmışdır. Kooperativ dükanlarına verilən manufaktura isə yazıq kəndlilərə deyil, cibində pulu, ağzında sözü olanlara veriləcəkdir. Çünki bu cür dükanlara yazılanlar əksəriyyətlə böylələridir.

* Yolsuzluq üzündən milyonlara baliğ [çatan] yay meyvələri çürüdü batdı. Yazlıq meyvələri və satacaq məhsulatlarını heç bir yerə apara bilməyirlər. Çünki Zaqataladan Bakıya gətiriləcək əmtəənin putuna 40-50 manat yol kirayəsindən başqa, bir də yolsuzluqdan gətirmək belə imkan xaricindədir.

* Doktorsuz, dərmansız, kəndi-kəndilərinə xəstəlikdən bir növ şəfayab olmaqda olan və manufaktura əvəzinə heyvan dəriləri geyib özlərini bir tövr idarə etmək məcburiyyətində qalan yazıq və binəva kəndlilər böylə ağır və mə-

şəqqətli illərə qarşı bilməyirlər canlarınımı mühafizə etsinlər, yaxud mallarını? Ümumiyyətlə maldarlıq, bağçaçılıq və əkinçiliklə təəyyüş etməkdə [həyat sürməkdə] olan Zaqatala vilayəti əhalisi oğurluq, soyğunçuluq bəlalarına məruz qalmışlardır. Hətta ailəsinin səadəti, var-yoxu bir cift öküzünə bağlı olan yazıq kəndlilərin bu gün arabasının boyunduruğu yerdə qalmışdır.

Əlhasil oğurluq, soyğun, cana suiqəsd, cinayətlər adət sırasına keçməkdədir. Əgər bunların önü təcili surətdə alınmazsa, məqsudumuza xilaf hadisatın baş vermək ehtimalı vardır. Gənc Azərbaycan Cümhuriyyətimizin təşəkkülündən bu ana qədər və bundan sonra da din və millət yolunda malları, canları ilə fədakarlıqda bulunan və bulunacaq zaqatalalılara beqədrül-imkan [imkan olduğu qədər] etina edilməsi siyasət müqtəzəyatındandır [ehtiyacındandır] zənn ediriz.

Həqşünas

GÜRCÜSTANDA

Gürcüstan Dəmiryol naziri müavini ilə Xariciyyə naziri naminə və Allahverdidə olan İngiltərə kapitanı Duqlas [Vitseyn] ilə İngiltərə heyəti nəzdində olan Gürcüstan siyasi nümayəndəsi [Mixail Georgiyeviç] Sereteli və General Karalov adına Sanaindən böylə bir teleqraf gəlmişdir:

"Ermənі nümayəndələri ermənі hökuməti naziri mühəndis Qolibev başda olmaq üzrə bitərəf məntəqədə olan əmvalın [malların] Gürcüstan Hökumətinin dəmiryollar nümayəndələrinə verilməsinə yenə də mümaniət [maneçilik] göstərirlər. Bu gün Sanain mövqeyini təhvil aldıqda, 9 vaqonun dəmiryol mövqif [stansiya] əmvalı [malları] ilə yüklü olduğunu gördüm. Ermənilər vaqonlara yığılmış əmvalı verirlərsə də, lakin boş vaqonları aparmaq istəyirlər. Bu barədə protesto etmişəm. Çünki gürcü-ermənі konfransının qərarına görə, əvvəlcədən Gürcüstan Hökumətinə mütəəlliq [aid] və hal-hazırda bitərəf məntəqədə olan vaqonlar Gürcüstan dəmiryollarının malı hesab olunur. Dəmiryol mövqiflərində Gürcüstan dəmiryol acentələri xidmət edirlər. Mövqif əmvalı təhvil alınmışdır."

Bu teleqraf Gürcüstan dəmiryolları vəkili Qvamiçava tərəfindən imza edilmişdir.

* Gürcüstan Türüq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] Türkiyə əsgərləri tərəfindən Azərbaycandan çıxarılan vaqonların hal-hazırda harada olduqlarını və neft, cövhər və benzinlə dolu olan vaqonların kimə mütəəlliq [aid] olduğunu aşkar etməkdən ötrü bir komissiya təşəkkül etmişdir.

Suxum Rus Milli Şurası sədrinin həbsi

Suxumda olan Gürcüstan Hökumətinin xüsusi vəkili Çxikvişvilinin binagüzarlığına [sərəncamına] görə Suxum Rus Milli Şurası sədri Lukyanov həbs edilib, iki saatdan sonra Novorossiysk şəhərinə göndərilmişdir. Məlum olduğu üzrə əvvəlcə Lukyanov Tiflis Əmələ və saldat vəkilləri şurasının üzvi idi. Sonradan sosial-demokrat menşevik məsləyi ilə fövqəladə istintaq komissiyasının katibi olmuşdu. İkinci

dəfədir ki, Lukyanov cümhuriyyət məmurları tərəfindən həbsə alınır. Birinci dəfə Lukyanov bir neçə həftə bundan əvvəl Suxumdan Tiflisə gətirilib, üç həftəyə qədər Tiflis həbsxanasında saxlanmışdı. Lukyanov azad edildikdən sonra yenə də Suxuma getmişdi. Bu dəfə Lukyanovun Suxumdan Novorossiyskə nəfy [sürgün] edilməsi səbəbi məlum deyildir.

Professor Qolovinin həbsi

Tiflisdə nəşr olunan "Naşe znamya" qəzetəsi xəbər verir ki, Batumdakı İngiltərə məmurlarının əmrinə görə professor Qolovin həbs edilmişdir. Məlum olduğu üzrə Qolovin Ufadan Bakıya gəlib, oradan da Tiflis təriqi [yolu] ilə Batuma getmişdi. Müşarileyh [adı çəkilən şəxs] her yerdə özünü Ufa Hökumətinin nümayəndəsi elan edirdi. Professorun həbs olunması səbəbi heç kəsə məlum deyildir.

* Müttəfiq qoşunların Qafqaz komandanı general Miln Gürcüstan Hökumətinə təklif eyləmişdir ki, gürcülərdən bir qolordusu [korpus] qoşun verib general Denikinin təhti-komandasında bolşeviklərlə müharibə etsinlər. Libas və ləvazimi-hərbiyyə [hərbi sursat] isə Müttəfiqlər tərəfindən veriləcəkdir. Gürcüstan Hökuməti sədri Noy Jordaniya bu təklifə əsasən razı olduğunu bildirmiş, bu şərtlə ki, gürcü qoşunları general Denikinə deyil, İngiltərə komandanlığına tabe olsunlar. Rəisi-vükəla [Baş nazir] buna general Denikinin monarxist olduğunu səbəb göstərmişdir. Gürcüstan demokratik bir cümhuriyyət olduğundan, qoşunlarını monarxist bir generalın ixtiyarına verə bilməz. Bu barədə Gürcüstan Hökuməti ilə Müttəfiqlər komandanlığı arasında danışıq davam edir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir! Xahiş olunur ki, xəstə əsgərlərə müavinət və mərhəmət göstərən doktor Kazımov, Baş həkim Xlif, Okinşeviç, B. K. Finkelşteyn, Ter-Ovanesov, Akopyan, Kuşke, Nepurent, Delyanov, Perfilov, V. K. Finkelşteyn-Varşavski, Ledenberq və Xetax Zinovyev cənablarına bizim təşəkküratımızı yetirəsiniz.

Mülazimi-sani [leytenant]
Məhəmməd Rüfət
Ağaməhəmməd İbrahimov

Doktor
Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir: səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yadək. İçəri şəhərdə Malı Krepostnovı küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крѣпостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

2603

Doktor
Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282

Doktor İ. Q. Sibiroviç

Daxili və uşaq xəstələrini qəbul edir səhər saat 9 - 12-yədək; axşam saat 4 - 6-yadək. Staro-Poliseyski küçədə nömrə 25 (Kolyubakinski küçəsinin küncündə). Telefon nömrə 42-12.

2658

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Qayıdıb əmrazı-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Elan

Azərbaycan Cümhuriyyəti Ərzaq Nəzarəti İdarəsi Azərbaycan daxilində yaşayan əhalinin və ətrafdan gələn bisavad adamların icazə və başqa işlər üçün Nəzarətə verəcəkləri ərizələri yazdırmaq üzündən çəkdikləri çətinliyi nəzərə alaraq, nazir həzrətlərinin əmri ilə idarənin aşağı qatında pilləkanlardan çıxan yerdə ərizə yazdırmağa xüsusi bir oda təxsis edilmişdir [ayrılmışdır]. Buna görə, bundan sonra nazir həzrətləri naminə və Ərzaq İdarəsinə ərizə verəcək kimsə həman odada ərizələrini pulsuz olaraq yazdıra bilərlər.

Ərzaq Nəzarəti İdarəsi

Hökumət mətbəəsi

1919-cu il üçün yanvarın 25-i radələrində yeni və əski üsul ilə türk və rus dillərində divar təqvimi buraxacaqdır. Qiymət tək satışda 8 manat, külli surətdə alanlara 60 prosent güzəşt edilir. Mağazaçılara və külli surətdə alanlara elan ediriz ki, Hökumət mətbəəsi hər cür məktəb dəftərləri münasib qiymətə satışa buraxacaqdır.

Adres: Bakı, Birjevaya küçədə, Skobelevin evində, nömrə 17.

T-13

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir bəy

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Tədbir gərəkdir

səh. 478. "M. Ə.": bu imza Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə məxsusdur.

Teleqraf xəbərləri

səh. 478. "şeydemanovlar": Alman sosial-demokrat Filipp Şeydeman tərəfdarları nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

səh. 479. "Prinsev cəzirəsi": Mərmərə dənizində, İstanbul sahilinə yaxın 9 adadan ibarət Prins adaları arxipelaqı nəzərdə tutulur.

Türkiyədə

səh. 480. "Sultan həzrətlərinin iradəsini…": Osmanlı imperiyasının sonuncu sultanı VI Məhməd nəzərdə tutulur.

Tələbələrimiz haqqında

səh. 481. "Bu gün Odlar diyarı deyə...": Qəzetdə "Odlar diyarı deyə" yerinə "Odilardiye" getmişdir. Bu sözə məna vermək mümkün olmadığı üçün yuxarıdakı kimi oxuduq.

"bugünkü addımlar hazırlıyor yarını": Türk şairi Tofiq Fikrətin "Rücu" adlı şeirindən götürülmüşdür.

Şəki şəhəri və qəzasının

səh. 482. "…ev əşyası…": qəzetdə "ev əcnası" getmişdir.

səh. 483. "qaraso": Azərbaycanın bəzi rayonlarında əkin yerlərinə (əsasən suvarılan torpaqlara) və ümumiyyətlə düzəngah ərazilərə verilən ad.

Bakı xəbərləri

səh. 488. "İşə qəbul edilən zaman…": qanun bəndləri qəzetdə ərəb əlifbasının hərf sırasına görə "əlif", "bə", "tə" və sair kimi işarələnmişdir.

Tağıyev fabrikasında

səh. 490. "…nail olduqları azadəlik töhfəsinin…": qəzetdə "nail" yerinə "mail" getmişdir.